

RIKSSKATTEVERKET (RSV)
Solna Strandväg 10
171 94 SOLNA

Ang. konsekvenserna av en folkbokföring baserad på en instabil församlingsindelning

Sveriges Släktforskarförbund, organ för 140 medlemsföreningar med sammanlagt omkring 50.000 medlemmar, vill gärna fästa Riksskatteverkets uppmärksamhet på ovan rubricerade problem.

Församlingssammanslagningar och delningar har pågått i tusen år. Vad vi nu upplever är emellertid en massiv trend, där snart sagt alla församlingar och pastorat berörs. Som en följd av kyrkans skiljande från staten, är hela församlingsbegreppet, som vi känner det, under upplösning. Om detta är inte mycket att säga. Svenska Kyrkan står fri att organisera sig som den vill. Det är däremot orimligt, att låta den statliga folkbokföringen lydigt följa efter alla de förändringar i församlingsindelningen som nu görs. Det förefaller som om det enda argumentet för en sådan ordning handlar om registreringen av kyrkoavgiften, som givetvis varierar beroende på församlingstillhörighet. Detta är i så fall inte skäl nog för att låta nationens folkbokföringssystem vila på en så instabil grund som församlingstillhörigheten har kommit att bli.

Det är dags för folkbokföringen att hitta ett nytt eller rättare sagt, ett gammalt indelningssystem: **SOCKNEN!** Socknen är, till skillnad från församlingen, för de allra flesta svenskar ett levande begrepp, som beskriver ett fast geografiskt område, ”inmutat” och inpräglad i folksjälens sedan tusen år eller mer. Den står opåverkad av kyrkliga omstruktureringar. Den borde inte få påverkas av agrara omställningar, gårdsköp över sockengränser m.m. Dess gränser kan sägas vara hävdade, och bör lämpligen fixeras för överskådlig framtid. Lämpligt ”fixår” kan diskuteras. 1863, 1952 och 1974 har nämnts.

Varför är det då så viktigt att återgå till sockenbegreppet inom folkbokföringen?

Låt oss visa ett exempel på hur absurd situationen blir med nuvarande utveckling: För några år sedan slogs fyra västgötaförsamlingar ihop till en. Av Norra Åsarps, Smula, Solberga och Fivlereds församlingar skapades ”Åsarps församling”. Om vi skulle hävda församlingsprincipen för folkbokföring så innebär det, att de händelser inom en familj som registreras före förändringen kommer att ha ett församlingsnamn, och de som registreras efter förändringen ett annat. En person som är född t.ex. på Skattegården, Solberga, levte hela sitt liv där och sedan avlider där, kommer att ha olika församlingsnamn på sin födelse- och dödsort. ”född i Skattegården, Solberga” – ”död i Skattegården Åsarp”. Ännu tokigare blir det med en familj där alla barnen är födda på samma gård, men i olika församlingar. Det kan t.o.m. bli så, att nu levande personer felaktigt uppges vara födda i en Åsarps församling, som inte ens fanns vid tiden för deras födelse.

Ett liknande problem hade vi under en period i början av 1900-talet, innan begreppet ”födelsehemort” togs fram. Hundratusentals svenskar är som en följd av detta olyckliga system idag antecknade i folkbokföringen med ”fel” födelseort. Med det ”församlingskaos” som nu råder, och som den svenska folkbokföringen tvingas med i, kommer vi att få liknande och värre problem i framtiden.

Vad detta innebär för den historiska forskningen är lätt att förstå. Alla demografiska studier blir i framtiden oerhört svåra, för att inte säga omöjliga, att genomföra, eftersom den viktigaste parametern, den geografiska indelningen, inte går att säkert fastställa. Detta är särskilt olyckligt i ett land som Sverige, där förutsättningarna för demografiska studier hitintills har varit exceptionellt goda, där arkiven finns bevarade och där samhällsstrukturen varit stabil. I framtiden kommer det inte längre gå att jämföra befolkningspyramider, sociala strukturer, utvecklingslinjer o.s.v. eftersom den fasta indelningen har ryckts undan. Modernt samhällsbygge förutsätter som bekant en backspegel, och ju suddigare och mera otydlig denna spegel görs genom ständiga förändringar av underlaget, desto sämre blir de framtida besluten.

Ur ett kulturhistoriskt perspektiv kan manipulerandet med de tusenåriga församlings- eller sockengränserna endast beskrivas som ett nidingsdåd. Här är det en gemensam nationell kulturskatt som hotar att gå förlorad. Om det hade gällt forntidsgravar eller kyrkoruiner hade det aldrig gått an att på detta sätt riva bort tusenåriga kulturskatter. Men socknen tycks inte ha någon försvarare.

Är det endast datorernas eller programmerarnas krav på enhetliga och enkla system som har skapat denna orimliga situation? Med ett par siffror till i Riksskatteverkets koder borde det vara en enkel sak att ange BÅDE sockentillhörighet och församlingstillhörighet (för kyrkoavgiften).

Sveriges släktforskarförbund anser att sockenbegreppet, och sockennamnet, som tidigare också var församlingsnamn, är en allt för värdefull del av svenska folkets historia och kultur för att lättvindigt avskaffas. SOCKNEN är kulturhistoria, en omistlig del av vårt kulturarv, som bör försvaras och användas på rätt sätt, men som dessutom skulle kunna vara ett praktiskt redskap i den moderna folkbokföringen.

Sveriges Släktforskarförbund hemställer om att Riksskatteverket snarast utreder möjligheten av att överge de flyktiga församlingsgränserna som grund för folkbokföringen, och i stället återgå till det beständiga sockenbegreppet, känt och etablerat sedan medeltiden.

Stockholm 030220

Ted Rosvall
Förbundsordförande

